

© Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Установа адукацыі «Рэспубліканскі інстытут кантролю ведаў»

УВАГА! Фатаграфаванне, капіраванне і распаўсюджванне тэставага матэрыялу цягне за сабой адміністрацыйную адказнасць.

ДРТ–2022 г.

Беларуская мова

Варыянт змяшчае 40 заданняў і складаецца з часткі А (30 заданняў) і часткі В (10 заданняў). На выкананне ўсіх заданняў адводзіцца 120 мінут. Заданні рэкамендуецца выконваць па парадку. Калі якое-небудзь з іх выкліча ў Вас цяжкасць, перайдзіце да наступнага. Пасля выканання ўсіх заданняў вярніцеся да прапушчаных. Будзьце ўважлівыя! Жадаем поспеху!

Частка А

У заданнях часткі А можа быць 1 і больш правільных адказаў. У бланку адказаў пад нумарам задання пастаўце метку (х) у кожнай клетачцы, якая адпавядае нумару выбранага Вамі адказу.

A1. Адзначце прыклады, у якіх выдзеленыя словы трэба пісаць з вялікай літары:

- 1) птушка (**С/с**)ініца; 3) (**П/п**)алінін партфель; 5) возера (**Н/н**)арач.
2) стадыён «(**Д/д**)ынама»; 4) Гомельская (**В/в**)обласць;

A2. Адзначце правільна напісаныя словы:

- 1) жэлацін; 3) цырымонія; 5) скутэр.
2) шалясцець; 4) мнагапавярховы;

A3. Адзначце словы, у якіх на месцы пропуску трэба пісаць літару **я**:

- 1) марм_лад; 3) зерн_склад; 5) леб_дзіны.
2) разм_жаванне; 4) пасе_ць;

A4. Адзначце правільна напісаныя словы:

- 1) вакуум; 3) палрубля; 5) жанчына-ўрач.
2) даўжыня; 4) аудыенцыя;

A5. Адзначце правільна напісаныя словы:

- 1) суб'ектыўна; 3) адмоўе; 5) дзьверы.
2) шчолачъ; 4) кур'ер;

A6. Адзначце правільна напісаныя словы:

- 1) рассартаваць; 3) раздолье; 5) каллекцыя.
2) захапленне; 4) разводдзе;

A7. Адзначце правільна напісаныя словы:

- 1) падпісчык; 3) экзамен; 5) капустны.
2) лічба; 4) лёхкі;

A8. Адзначце словы, якія ў сваім саставе маюць **прыстаўку**:

- 1) дакументальны; 3) усмешка; 5) адпаведны.
2) свежасць; 4) падарыць;

A9. Адзначце словы, якія трэба пісаць праз злучок:

- 1) (Давыд) Гарадок; 3) (плашч) палатка; 5) (тэх) персанал.
2) (вода) лячэбніца; 4) (супер) маркет;

A10. Адзначце словы, якія трэба пісаць разам:

- 1) (пяці) павярховы; 3) (ультра) гукавы; 5) (чарна) морскі.
2) (яблычна) бярозавы; 4) (кісла) горкі;

A11. Адзначце прыклады, у якіх лікі правільна запісаны словамі:

- 1) $\frac{4}{9}$ – чатыры дзявятых;
2) 30 – трыццаць;
3) 60 – шэсцьдзясят;
4) 800 – восемсот;
5) 200 – дзвесце.

A12. Адзначце прыклады, у якіх выдзеленыя дзеясловы правільна запісаны ў форме 2-й асобы адзіночнага ліку цяперашняга ці будучага простага часу:

- 1) **нанізаць** – наніжэш;
2) **трэніравацца** – трэніруешся;
3) **засяляць** – засяляеш;
4) **абнадзеіць** – абнадзеіш;
5) **пад'есці** – пад'ясі.

A13. Адзначце прыклады, у якіх выдзеленыя словы трэба пісаць разам:

- 1) (**па**) **асенням**у холадна;
- 2) назбіралі (**за**) **многа**;
- 3) будаваць (**у**) **чатырох**;
- 4) (**гэтак**) **сама** раскажаць;
- 5) злавіць (**на**) **бягу**.

A14. Адзначце прыклады, у якіх **не** з выдзеленымі словамі трэба пісаць разам:

- 1) (**не**) **адчуваючы** холаду;
- 2) (**не**) **абсяжны** прастор;
- 3) (**не**) **чакаць** цягніка;
- 4) (**не**) **кароткі**, а доўгі дзень;
- 5) (**не**) **палітыя** кветкі.

A15. Адзначце сказы, у якіх правільна ўжыта падкрэсленая часціца **не**:

- 1) Якіх толькі цукерак **не** вырабляюць на «Камунарцы»!
- 2) **Не** разу не прымаў такога рашэння, супраць якога б было маё сумленне.
- 3) Люблю неба, у якім **не** хмурынкі.
- 4) Плесці кошыкі навучыў мяне **не** хто іншы, як дзядуля.
- 5) Новых сяброў наживай, але старых **не** забывай.

A16. Адзначце сінтаксічныя канструкцыі, якія адпавядаюць нормам беларускай літаратурнай мовы:

- 1) пайсці ў грыбы;
- 2) распытваць пра сваякоў;
- 3) уважлівы да людзей;
- 4) гуляць па вуліцам;
- 5) смяцца над лайдаком.

A17. Адзначце сказы, у якіх выдзеленае (выдзеленыя) слова (словы) – **азначэнне**:

- 1) Калісьці млын быў у **кожнай** вёсцы.
- 2) **Дзяжурны** добра выконваў свае абавязкі.
- 3) Я з задавальненнем наведла вечарыну, **прывечаную творчасці Яўгеніі Янішчыц**.
- 4) Людзі ў нас **працавітыя**.
- 5) Пасля знаёмства з цікавай кнігай у мяне заўжды ўзнікае жаданне **падзяліцца** з кім-небудзь прачытаным.

A18. Адзначце сцверджанні, якія адпавядаюць прыведзенаму сказу:

Павуцінка бабінага лета, не спяшайся ўдалеч адлятаць.

- 1) двухсастаўны сказ;
- 2) галоўныя члены сказа: дзейнік, выражаны назоўнікам; выказнік, выражаны інфінітывам;
- 3) галоўны член сказа – дзейнік, выражаны назоўнікам;
- 4) аднасастаўны сказ;
- 5) галоўны член сказа – выказнік, выражаны дзеясловам загаднага ладу.

A19. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску **абавязкова** ставіцца працяжнік:

- 1) Любіць чытаць __ не мець суму ў любой дарозе.
- 2) Лось __ сапраўдны лясны велікан.
- 3) Беларусь, ты __ край белых буслоў.
- 4) Ландышы __ лясоў аздоба.
- 5) Беларуская верашчака __ пальчыкі абліжаш!

A20. Адзначце сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:

- 1) Сонейка ў творах Васіля Зуёнка то гарэзлівае, то руплівае.
- 2) Ад кашлю добра дапамагае адвар з малінніку, ці з ліпавага цвету.
- 3) Зубры ахвотна ядуць кару асін, і елак, і любяць маладыя галінкі розных дрэў.
- 4) Летам я прачынаюся ні свет, ні зара.
- 5) Зноў крык журавоў над туманным абшарам, над паркам, над рэчкай тужліва звініць.

A21. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Вузенькая__ што пасачка__ сцежка вывела мяне на сунічную паляну.
- 2) Іржышча__ быццам рыжы вожык.
- 3) Паважна__ нібыта свацця__ разложыстая ліпа расселася пры хаце.
- 4) Між магутных ствалоў высокіх дрэў зіхаціць сіняе__ быццам сапфір__ возера.
- 5) Пасля дажджу грыбы растуць__ як на дражджах.

A22. Адзначце сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускаў) трэба паставіць коску (коскі):

- 1) Сплеценыя з лазы__ вырабы бытуюць у нас здаўна.
- 2) Ліпеньскае сонейка святло і цеплыню дорыць__ не шкадуючы.
- 3) Крыжадзюб__ ці інакш паўночны пугач__ выводзіць сваіх дзяцей зімой.
- 4) Мядзведзь__ апрача мёду__ любіць паласавацца ягадамі.
- 5) Абраўшы адну дарогу__ не спяшайся збочваць на другую.

A23. Адзначце сказы, у якіх няма парушэння пунктуацыйных нормаў:

- 1) Бруснічны сок, можа, добра наталіць смагу і палепшыць апетыт.
- 2) З кары ляшчыны, як вядома, атрымліваюць фарбавальныя і дубільныя рэчывы.
- 3) У калядную ноч, нават, сняжынкі кружацца-вальсуюць.
- 4) У гліняным посудзе, і праўда, малако будзе свежым тры-чатыры дні.
- 5) Кветкі дарэчы мацней пахнуць перад дажджом.

A24. Адзначце складаназлучаныя сказы, паміж часткамі якіх **не трэба** ставіць знак прыпынку:

- 1) Змоўк шпачыны звонкі спеў а ў цяністым садзе штрыфель сонечны паспеў.
- 2) Яшчэ дзень-два і пачнецца жніво.
- 3) Бязвоблачна і цёпла.
- 4) То ў белым вэлюме вішні стаяць то рубіны на іх зіхацяць.
- 5) Дзесьці малінаўка спявае і стукае жаўна.

A25. Адзначце складаназалежныя сказы, у якіх на месцы пропуску (пропускау) **не трэба** ставіць знак (знакі) прыпынку:

- 1) Люблю пару, калі суніцы даспяваюць у лясках__ і калі на шыпшыне звяняць пчаліныя гуслі.
- 2) Падбярэзавікі__ якія растуць на балоце__ адрозніваюцца ад лясных сваёй афарбоўкай.
- 3) Адплывае светлым сном дзяцінства і не кажа__ куды.
- 4) Стаіць і слухае пралеска__ як ціха дыхае зямля.
- 5) Не раз прыкмячаў, што__ калі салавей праспяваў усю ноч, дзень будзе сонечны.

A26. Адзначце бяззлучнікавыя складаныя сказы, паміж часткамі якіх трэба паставіць працяжнік:

- 1) На Каляды снег ідзе будзе добры ўраджай арэхаў.
- 2) Матылёк зноў кружыць над лагчынай зноў на кветкі падае пчала.
- 3) Кнігаўка лічыцца карыснай птушкай яна знішчае шкодных насякомых.
- 4) Сонейка выплыла з-за хмар цяплей не стала.
- 5) У асеннім небе дзіўная карціна ў развітальным танцы кружаць журавы.

A27. Адзначце нумары пропускау, на месцы якіх у складаным сказе з рознымі відамі сувязі частак трэба паставіць коску:

Тых₁)__ хто любіць птушыныя спевы₂)__ і хто вясновымі раніцамі прыслухоўваецца да кожнага голасу₃)__ ў першую чаргу парадуюць, безумоўна, іпакі₄)__ яны, маючы здольнасць перадражніваць розных птушак, то голасам дразда-белабровіка ці івалгі заспяваюць, то зяблікам, то галкай або цецеруком₅)__ а найбольш здольныя з іх могуць прадэманстраваць галасы 12 відаў птушак.

A28. Адзначце прапушчаныя ў сказе з прастай мовай знакі прыпынку:

«Ушацкая група ўключае ў сябе каля 40 азёр – пачаў наша падарожжа экскурсавод і дадаў: Амаль кожнае з іх мае свае таямніцы і загадкі».

- 1) коска;
- 2) працяжнік;
- 3) кропка;
- 4) двукроп'е;
- 5) пыталнік.

Тэкст да заданняў A29, A30, B1–B6

(1) Мінск, як і належыць сталіцы, мае свой герб. (2) Ён зацверджаны аж 12 студзеня 1591 года. (3) Герб нашай сталіцы (без яго мы сабе ўжо не ўяўляем) вельмі прыгожы: на блакітным фоне – Багародзіца на сярэбраным воблаку. (4) Перад Багародзіцай уклечылі два анёлы, якія ўносяць яе ў неба. (5) З двух бакоў над галавой Дзевы Марыі **лунаюць** два херувімы з сярэбранымі крыламі. (6) Над галавой Багародзіцы, кожнага херувіма і анёла – залатыя німбы.

(7) Незвычайна прыгожая легенда пра тое, як Мінску быў дараваны герб з выявай Дзевы Марыі. (8) 13 жніўня 1500 года жыхары горада заўважылі дзіўнае святло над Свіслаччу, непадалёку ад Траецкага прадмесця. (9) Каб (у, ва) ўсім разабрацца, гараджане пабеглі да **ракі**. (10) І там яны ўбачылі чуд: хвалі Свіслачы вынеслі на бераг абраз з выявай Прасвятой Дзевы Марыі. (11) Як жа абраз патрапіў сюды?

(12) Яшчэ ў 989 годзе князь Уладзімір Святаславіч вывез святыню з візантыйскага горада Херсанеса ў Кіеў. (13) У канцы XV стагоддзя ў Кіеў уварваліся татары, і адзін з іх адважыўся **кінуць** абраз у Дняпро. (14) ... (15) Так святыня трапіла ў Мінск. (16) І так Маці Божая стала заступніцай **роднага** горада ды ўсіх яго жыхароў.

(17) Сёння цудадейны абраз захоўваецца ў кафедральным Свята-Духавым саборы злева ад алтара.

A29. Адзначце правільнае сцверджанне ў дачыненні да тэксту:

- 1) тэкст навуковага стылю;
- 2) тэкст мастацкага стылю;
- 3) тэкст публіцыстычнага стылю;
- 4) тэкст гутарковага стылю;
- 5) тэкст афіцыйнага стылю.

A30. Адзначце сказ, у якім няма парушэння лексічных нормаў і які павінен быць ужыты ў тэксце пад нумарам **14**:

- 1) *І тут шмат хто на ўласныя вочы змог убачыць дзіва: абраз папльў не па цячэнні магутнай ракі, а насупраць яго.*
- 2) *І тут шмат хто на ўласныя вочы змог убачыць чуда: абраз папльў не па цячэнні магутнай ракі, а супраць яго.*
- 3) *І тут шмат хто на ўласныя вочы змог убачыць дзіва: абраз папльў не па цячэнні магутнай прыроднай ракі, а супраць яго.*
- 4) *І тут шмат хто на ўласныя вочы змог убачыць дзіва: абраз папльў не па цячэнні магутнай ракі, а супраць яго.*
- 5) *І тут шмат хто на ўласніцкія вочы змог убачыць дзіва: абраз папльў не па цячэнні магутнай ракі, а супраць яго.*

Частка В

Адказы, атрыманыя пры выкананні заданняў часткі В, запішыце ў бланку адказаў. Кожную літару, лічбу пішыце ў асобнай клетачцы (пачынаючы з першай) па ўзорах, узказаных у бланку.

Літару ё пішыце наступным чынам: **Ё**.

B1. Знайдзіце ў **3-м** сказе тэксту слова, форма якога не адпавядае граматычнай норме, і запішыце яго правільна.

B2. З двух прыназоўнікаў, прапанаваных у дужках у **9-м** сказе тэксту, вызначце той, які павінен быць ужыты ў дадзеным сказе. Запішыце гэты прыназоўнік.

B3. Запішыце падкрэслены ў **9-м** сказе тэксту назоўнік у форме давальнага склону адзіночнага ліку.

B4. Запішыце падкрэслены ў **16-м** сказе тэксту прыметнік у форме назоўнага склону адзіночнага ліку мужчынскага роду.

B5. Ад асновы дзеяслова, падкрэсленага ў **13-м** сказе тэксту, утварыце поўны дзеепрыметнік залежнага стану і запішыце яго ў форме назоўнага склону адзіночнага ліку мужчынскага роду.

B6. Ад асновы дзеяслова, падкрэсленага ў **5-м** сказе тэксту, утварыце дзеепрыслоўе і запішыце яго.

B7. З двух прапанаваных у дужках слоў вызначце тое, што адпавядае сэнсу сказа. Запішыце гэта слова ў той граматычнай форме, у якой яно прапанавана:

Усюды, дзе (ладзілі, настройвалі) свае выступленні артысты тэатра Уладзіслава Галубка, яны абавязкова пакідалі памятны запіс: «Тут быў Галубок з галубнятамі».

B8. Вызначце, якія гукі абазначаны падкрэсленымі ў словах літарамі, і ўстанавіце адпаведнасць паміж слупкамі табліцы. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка. Памятайце, што некаторыя даныя правага слупка могуць не выкарыстоўвацца ўвогуле. Напрыклад: А2Б5В3Г4.

А. Касьба.	1. [з'].
Б. Расчуліць.	2. [с'].
В. Князь.	3. [ш].
Г. Развязака.	4. [с].
	5. [з].

B9. Устанавіце адпаведнасць паміж фразеалагізмамі і словамі-суправаджальнікамі, з якімі фразеалагізмы ўжываюцца ў маўленні. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка. Памятайце, што некаторыя даныя правага слупка могуць не выкарыстоўвацца ўвогуле. Напрыклад: А2Б5В3Г4.

А. ... да адвалу.	1. Узважваць
Б. ... пра запас.	2. Хаваць
В. ... боб з гарохам.	3. Блытаць
Г. ... за і супраць.	4. Нагаварыць
	5. Наесціся

B10. Вызначце спосаб утварэння прыведзеных слоў і ўстанавіце адпаведнасць паміж слупкамі табліцы. Адказ запішыце ў выглядзе спалучэння літар і лічбаў, захоўваючы алфавітную паслядоўнасць літар левага слупка. Памятайце, што некаторыя даныя правага слупка могуць не выкарыстоўвацца ўвогуле. Напрыклад: А2Б5В3Г4.

А. Адлёт.	1. Суфіксальны.
Б. Убаку.	2. Словакладанне.
В. Славутасць.	3. Прыставачны.
Г. Вечназялёны.	4. Бясуфіксны (нульсуфіксальны).
	5. Прыставачна-суфіксальны.